

kozása (mezőgazdaság, ipar és kereskedelem.) Milyen ipar fejlődött ki? Hol van a Nagy-Alföld ipari és kereskedelmi központja? (Budapesten.) Miért? (Vas- és közuti hálózatunk oda fut össze.)

b) Kapcsolás, célkitűzés. Hogyan élnek az Alföld népei? Járjuk be az Alföldet!

II. T á r g y a l á s. a) A lakosság települése. Letelepülés, tanya-rendszer, nagyhatáru alföldi városok. Az Alföld lakosságának túlnyomó többsége mezőgazdasággal foglalkozik. Kereskedelme nem fejlett. (Nincsen jó utnak való köve!) Ezt vasutak pótolják. Vasutjai a hidakat keresik. A városok fejlődésének fajtái: peremvárosok, vásárvárosok, átkelőhelyek, kapuvárosok, mezőgazdasági központok.

b) A lakosság megoszlása anyanyelv szerint. Tősgyökeres magyar. A török uralom után idegen ajku népek betelepítése. Délen kevert. (Németek, oláhok, szerbek, tótok.) A magyar mindig testvériesen bánt a befogadott idegenajku népekkel. Hazánk legsűrűbben lakott területe. Nagyobb fele római katolikus, a Tiszántul reformátusok élnek. Minden 100 emberből 90 ir és olvas.

c) Közigazgatás. (Vármegyéi, városai.) Négy vármegye maradt teljeseen a miénk, megcsontítottak 6 vármegyét, teljeseen elvészítettük Temes vármegyét.

III. Ö s s z e f o g l a l á s. a) Begyakorlás. Hol vannak a Nagy-Alföld legmagasabban és legmélyebben fekvő részei? Hogyan szabályozzák a folyókat? Miért kedvező az időjárása? Milyen növényeket termelnek a Nagy-Alföldön? Milyen ipara fejlődött ki legjobban? Miért van olyan sok idegenajku a Nagy-Alföldön? Mikor és miért keletkeztek a tanyák? Melyek legnagyobb városai? Hol keletkeztek? Mi volt fejlődésük alapja? Ezt a megmaradt földet most szeretnünk kell.

b) Házi feladat. Képek és népviseletek gyűjtése az Alföldről.

1937. NOVEMBER 4. HETE.

Természeti- és gazdasági ismeretek

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Mi történik a növényekkel, állatokkal össze?

Nevelési cél: Mindenki gondoskodik magáról, még a növény és állat is.

Kapcsolás: Beszéd- és értelemgyakorlat = az őszi hervadás, a kert, a háziállatok.

Szemléltetés: Az iskola kertjében vagy séta a határban.

Megfigyelésre utalás: Hogyan gondoskodik magáról a növény- és állatvilág?

V á z l a t.

- I. Előkészítés. a) Érdeklődés keltése. Őszre jár az idő. Mint-ha valakő megsugta volna fának, virágnak, bogárnak, madárnak, hogy jó lesz készülödni valamire? Honnan tudják a növények és madarak azt, hogy közeledik a tél? Az ősz a télire való előkészülés ideje.
- b) Célkitűzés: Hogyan készülnek a télre a növények és az állatok?
- II. T á r g y a l á s. a) A növények készülödése. A fák és bokrok lehullatják leveleiket. De előrelátók s kivonják belőlük a táplálékot (ezért sárgulnak el) s azt elteszik a rügyeknek tavaszra. Azoknak sok táplálékra lesz szükségük. Miért nem tartják meg a fák és bokrok lombjukat télire is? (A levelek sok vizet párologtatnak el, s mivel télen a levegő lehül, tehát a gyökerek nem tudnak a földből elegendő vizet felszívni, ezért vetik le lombruhájukat. De más oka is van a lombhullásnak: a sok havat nem bírná el a lomb. Csak az olyan fák nem félnek a nehéz hótakarótól, amelyeknek leveleiről könnyen lecsuszik a hó. (Fenyőfák.) A kertben is elhervadt minden. A növények földfölötti része elhervad, elpusztul. A növények nagyrésze (évelők) mégis él, mert mélyen a föld alatt lévő tőkéje, hagymája, gumója a meleg földben áttelel s tavaszra újra kihajt. Az ilyen növények ezekben a tőkékbe, hagymákba, gumókba raktározzák el azt a táplálékot, amit tavasszal még nem találnának meg. Így gondoskodnak a növények magukról.
- b) Az állatok készülödése. Mivel nagyon sok állat növényekkel (levél, rügy stb.) táplálkozik, ezek hervadása által üresen marad asztala. Ezért leássák magukat mélyen a földbe s ott telelnek át. Nyáron, amikor bőven volt táplálékuk, meghiztak, télen azután ez a tartalék táplálék (zsirréteg) tartja életben őket. Más állatok, pl. a madarak elvándorolnak tőlünk a tél közeledtével. Vannak azonban olyan állatok is, amelyek nem is merülnek téli álomba, de nem is hagynak el bennünket. Ezek vastagabb ruhát vesznek magukra (akár az ember), hogy meg ne fázzanak. Az ilyen állatoknak vastagabb téli bundája (prémje) van. (Róka, nyul stb.) Ismét más állatok gyűjtenek maguknak télire. (Méhék, hangyák, ürge stb.)
- c) Elmélyítés. Mindezt kitől tanulja a növény és az állat? A jó Isten oltotta beléjük a magukról való gondoskodást. Sok állattól az ember is példát vehet, hogyan kell gondoskodnia jövőjéről.

- III. Összefoglalás. a) Mit tapasztaltunk a kertben (kiránduláson), hogyan készülődnek télire a növények? Az állatok hogyan védekeznek a tél ellen? Mit tanulhatunk tőlük?

1937. NOVEMBER 4. HETE.

V. OSZTALY

Számolás és mérés

A tanítás anyaga: A tizedesszám osztása egész számmal.
Háztartás.

Nevelési cél: A takarékos háztartás beosztása.

Kapcsolás: A háztartási kiadások, beosztás, takarékoság.

Szemléltetés: gyakorlati példákön.

Vázlat.

- I. Előkészítés: a) Számonkérés. Tizedesszám szorzása egész számmal és tizedesszámmal. A terület mérése.
b) A probléma felvetése: Hogyan osztja be édesapánk havi keresetét?
- II. Tárgyalás. a) Előzetes becslés. Havi jövedelme 156·50 pengő. Ennek nyolcadát lakáspénzre, harmadát élelmezésre, tizedét fűtésre, világításra és mosásra, hetedét ruházódásra, nyolcadát különféle előre nem látható kiadásokra, a többit pedig megtakarításra fordítja. Mennyi jut minden egyes tételre? Becslés alapján meghatározzuk.
- b) A példa megoldási menetének megbeszélése.
- c) Megoldás. Elvégzendő műveletek: $156\cdot50 : 8$, 3, 3, 10, 7, 8, ezek összegét levonjuk a $156\cdot50$ -ből, ami megmaradt, az a megtakarítás.
- d) Tizedesszám osztása egész számmal.
 $156\cdot50 : 8 =$
Részekre osztás = $156\cdot50$ -et 8 részre osztjuk s ebből 1 részt veszünk. Belsőfoglaltó osztás — hányszor van meg a $156\cdot50$ -ben a 8?
Tizedesszámot egész számmal úgy osztunk, mintha az osztandó is egész szám volna; de ha az osztással a tizedespontra jutottunk, akkor a hányadosban kiteszük a tizedespontra. Ha az osztandóban nincs több szám, az osztást folytathatjuk úgy, hogy a maradékhoz egy-egy zérót írunk.
- e) A többi feladat megoldása hasonló módon.
- f) Az eredmények összevetése az előzetes becsléssel. A hibák megállapítása.